

ԻՍԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՆԵՐՍՈՅԵԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐԻ ԿԱՄՔԸ՝ ԸՆԴՀԵՄ ԱՆՀԱՏԻ ԿԱՄՔԻՆ

Մենք յաճախի ենք ասում, որ ֆիվիքական ձգողութիւնը, աշխարհի ձեւելու փողութիւնը անհատի սեփական շահերից ելնելով եւ համաձայն միւսի սեփական նախապատութիւններին, այդ նպատակի համար ուժ ձեռք բերելու տնչը, վերը նշուածների հրապուրանքը այնքան ուժեղ է, որ դրանց երթեւ արմատախիլ անելու ակնկալութիւնը իրազորելի չէ, թէպէտեւ այս առաջարկութեան ճշմարտութիւնը պիտի չարգիլէ նախանձախնդիր քրիստոնեային այդ աշխարհի համար աշխատելուն։ Նախանձախնդիր քրիստոնեան պիտի աշխատի (պայքարի) բռնութիւնից, առելութիւնից, անարդարութիւնից վերծ աշխարհի ստեղծման համար, ոչ թէ, որ դա վերջուն կարող է իրականանալ, այլ որովհետեւ բռնութիւնը, առելութիւնը եւ անարդարութիւնը հիմա համերաշխ չեն Յիսու Քրիստոսի ուսուցումներին, կեանքին, մահուանն ու Յարութեանը եւ աշխարհում Հայր Աստծո ներկայութեան հետ։ Չամի որ նախանձախնդիր քրիստոնեան այս աշխարհից չէ, նա կարող է անձնուացութեամբ աշխատել աշխարհում ցափ վերացման համար։ Աշխարհից նրա անդրանցական լինելը հիմք է ծառապում նրա լաւառեալութեանը ընդդեմ բոլոր խոչընդուների։ Այս անդրանցականութիւնը նրա յորսի հիմքն է։ Նա գիտի, որ ապագան լաւ է, որովհետեւ դա աշխարհի համար Սուրբ Երրորդութեան բացայացուուն է։

Մենք վերը ակնարկեցինք մի շեշտադրում Հին Ուխտից, որը տեսանուն է, մարդկային կեանքի նշանակութիւնը նորիրումի մէջ՝ ապագայի կեանքի գործերի հրամիճակին, այսուղի երկրային կեանքի մէջ, որտեղ իրաքանչիւրը պէտք է հնապանդուի Աստծո պատուիրաններին։ Հայ այս տեսակետի երկիրը, որտեղ Մեսիան եկել է, պէտք է լինի խաղաղութեան եւ բարեկեցութեան մի երկիր, որտեղ մարդիկ հնապանդուեն Աստծո պատուիրաններին։ Այսպիսի աշխարհի համար քրիստոնէական տեխնլոր պէտք է լինի այնպիսին, որտեղ իրաքանչիւր որ պարու է սուրբ լինել։ Այսպիսով, հարց է ծագում. հնարաւո՞ր է խաղաղութեան եւ բարեկեցութեան մի աշխարհ՝ վեց-եօթ միլիադանոց սուրբ բնակիչներով։ Ի հարկէ, անհնար է ճշտել այս հարցին տրուած որեւէ պատասխանի ստորագրութիւնը։ Բայց երեւակայական պատասխան կարող է տրուի, եւ այն պէտք է լինի ժխտական։

Աշխարհում դժբահսուութեան զիսաւոր պատճառը, ընդհանուր կամքի և անհատական կամքի միջեւ եղած բախումն է։ Դու զգում ես թէ, լիովին լիազօրուած ես հեշտութեամբ հրաժարուել անյաջող ամուսնութիւնից, բայց հասարակութիւնը հետամուտ է քո գործերին եւ ստիպում է թէկ՝ հասուցում վճարել (ալիսօննեան)։ Բացառապէս սուրբերից բաղկացած հասարակութեան մէջ ընդհանուր կամքի և անհատական կամքի միջեւ եղած բախումը չի վերանայ։ Այս, նոյնիսկ սուրբերի հասարակութիւնը պէտք է ունենայ օրէնքներ եւ կանոնադրութիւններ եւ մի միջազգային օրէնք է պէտք, որ կարգադրի սուրբերից բաղկացած ազգերի արթեզակերպը։ Վարքը։ Որտեղ կան օրէնքներ եւ կանոնադրութիւններ, այսուղի կան յուսափարութիւններ ու բախումներ։ Եւ ապա, այտեղ ամենայն հաւանականութեամբ, առկայ է կատարեալ այլասիրութեան ինդիրը։

Ենթադրիեմ երկու սուրբեր, եղիուն էլ ամբողջութեամբ այլասերներ, կանգնած են բաց դրամ առջև և մէկը միւսին ասում է. «միայն քեզանից յտառ, պարոն» և եթե նկանք շարունակեմ միտեղ մէկը միւսի օգորին, ապա նրանցից ոչ մէկը ներս չի մոնի: Բացառապէս սուրբերից բաղկացած աշխարհում, որոնք ամբողջութին այլասեր են համապուն, հաւանաբար սպանութիւններ եւ այլ արիւնապի պատուհապներ չեն պատահի, բայց այդ աշխարհը չի լինի անփոշչնոր վարգացման աշխարհ՝ ապատ տիամ պատուհապներից և դժու պրոտ թիւններից:

Աւելին, դժբախտ պատուհապները պիտի շարունակեն պատահել, նոյնիսկ առնեասու որ աշխարհում է: Մրանից հետեւում է, որ նոյնիսկ սուրբերի հաստրակութեան մէջ ոչ բոլորը կը լինեն լիսկասար գոհ: Մա զօրացնում է քրիստոնէական ազն տեսակելով, ըստ որի՝ այն ինչ կեանքը դարձնում է իրապէս խմասութից, դրա ներդրումը չէ ինքնըստինքան դէպի բաւարարուած մի հաւաքական գոյութիւն երկրի վրա, այլ դրա հնարաւոր կարելիութիւնը՝ ժամանակի եւ տարածութեան աշխարհը անդրանցնելու: Աշխարհը մի սապարէկ է, որուել անհասոր շահում է փրկութեան թագը ոչ ակնկալելով, ոչ ծրացքելով եւ աշխատելով հեռաւոր սպազմում մի աեղի լա աշխարհի ստոշծնան համար, այլ կատարելով Աստծո կամքը ներկայում: Եւ այդ պատուհապնեանութեան վիճակը անհատին մղում է կարգադրութիւններ անել ի մոի ունենալով իրաքանչիր անհատի բարեկեցութիւնը ժամանակի նախատեսանելի ժամանակամիջոցների համար: Այն ներառում է անհատի սեփական եւ որիշի մշակոյթը՝ ենելով միայն իր սիրով բաւարարուած լինելու հեռանկարից: Այսպիսով աշխարհի ճակատագիրը նա թողնում է Աստծո ձեռքերի մէջ՝ ըստ Քրիստոսի:

Մենք բոլորս ապրում ենք աշխարհում, եւ այսպէս թէ այնպէս աշխարհինը լինենք թէ ոչ, մենք չենք կարող չներքաշուել աշխարհի գործերի մէջ, որը յաճախս պարուսորեցնում է կատարել կասկածելի որոշումներ: Դրամի եւ ուժի փորձութիւնները շահարածին հանելով, ինչպէս դրամը եւ ուժը միշտ անում են ապահովութեան, շուալութեան, հեղինակութեան եւ գերակայութեան վզացումի, այս բոլորը արմատապէս յաղթահարելու համար չափազանց ուժեն են: Այն աստիճան, որ շատ ջանքեր են արուել վեմ քրիստոնէութիւնը հաշուեցնելու համար մեծ հարատութեան հետ: Գալուխիստները մի ժամանակ հաշուեցնելու համար մեծ հարատութեան հետ: Գալուխիստները մի ժամանակ հաշուեցնելու համար մեծ համապարհին, թէ հարատութիւնը ցոյց է տալիս համեստ եւ առաքինի կեանք եւ հետեւ աքար այն աստուածային օրինութիւն է, եւ վերածնդի բարու քարովիչներ տակախն հաւատուն են դրան: Մի յայտնի բրիտանացի հերձու ածող գուել է. «Եթէ Աստծո ած թէպ ճանապար ցոյց տայ, որով դու կարողանաս օրինասորապէս ձեռք թէրել աեղին, քան որիշ մի ճանապարհով, կարողանաս այն մերժել այդ ճանապարի ու ընտրես նուազ օգուսկար ճանապարիք, ապա դու կը խաչաձեւ քո կոչումի նպատակներից մէկը եւ կը մերժել Աստծո տառեաը լինել»: Ինչ գեղեցիկ եւ ճապար նուածուն: Դա պատահեց Ռիչարդ Բարքերին՝ Աւելարան քարովոյ մի քահանայի հետ, եւ նա այդ ցուց իր գործերից մէկուն՝ վերնագրուած «Քրիստոնէական Ուղեցոյց»: Դա աեղի բան երկու հարիսր տարի առաջ էր, նախքան Էկրոնի գործակառապները միանգանայն «օրինական կերպով» տառեան միջինաւոր դոլարիներ աւելացրեցին իրենց մեծարանական նիթական հարատութեանը կողովուելով իրենց հապարաւոր աշխատառներին իրենց արդէն իսկ համեստ խնազողութիւններից:

Ծարունակ շրջահայեաց՝ ընդդէմ պարզ ենթադրութիւնների, թէ շրկողութեան եւ քրիստոնէութեան առաքինութեան միջև չկայ որեւէ,

անհանաձայնութիւն, նախանձախմտիր քրիստոնեան չի վախենում առիթը ներկայացած ժամանակ (օգտագործելով Գոյապաշտոների կողմից ժողովրդականացուած մի արտայայտութիւն). «կեղուուել իր ձեռքերը»: Նա պէտք է միջամտի լինի իրերի էական հարցերի և փորձի ազդեցութիւն բանեցնել: Սակայն աշխարհի անորոշութեան մէջ կեղուուու ած ձեռքերը պէտք է շարունակ լուացուեն կրկնուող վղջումով: Աշխարհի Աւգեան ախորի միջու մէջութում քրիստոնեան պէտք է լաւատեսութեամբ լծուի եռամդու կրօնական աշխատանքին և բարոյական մաքրութեան համար, իբր սիրոյ Աստծու դեսպան՝ ի մոի ոնենալով Խաչի միջոցով կատարուելիք յաղթական փրկութեան խոստումը: Աշխարհիկ պաշտօնեամերից չի ակնկալում հետեւողականորէն կատարել իրենց պարտականութիւնները՝ ըստ այդ հրամանակարգի: Բայց դա եկեղեցու պետի պատասխանառութիւնն է հետեւել, որ պետութիւնների առաջնորդը յանկարծ չշեղուի բարոյական պարկեշտութիւնից: Չորրորդ դարի Հայոց Յուսիկ կաթողիկոսը, իր կեանքը սկիզբ այն բանի համար, որ նա համարձակուեց յիշեցնել թագաւորին, որ վերջինս պէտք է բարեկարգի իր ընթացքը և երկիրը կառավարի այնպէս, ինչպէս վայել է քրիստոնեայ թագաւորին:

ԴԵՊԻ ԲՐԵՍՈՆԵԱԿԱՆ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ԲԱՍԱԼԻՆ

Ի վերջոյ, դէպի քրիստոնէական քաղաքականութիւն առաջնորդող բանալին թաքնուած է համառես Աւետարանների կողմից պատճուած հետեւեալ դրուագում: Այս դրուագի սովորեցրած դասի արձագանքները շարունակաբար լաւում են նաեւ Յովիաննէսի Աւետարանի մէջ: Այսպէս է հաղորդում Սուրբ Մատոշէլոսը.

Մինչ Յիսուս դեռ խօսքն ուղղում էր բազմութեամը, ահա նրա մայրն ու եղբայրները դրսում կանգնած են և ուզում են խօսել նրա հետ: Եր մէկն ասաց նրան. «Ահա քո մայրն եւ քո եղբայրները դրսում կանգնած են և ուզում են քեզ հետ խօսելք»: Նա այդ ասողին պատասխանեց և ասաց. «Ո՞վ է իմ մայրը կամ ովքե՞՞ր են իմ եղբայրները»: Եր իր ձեռքը երկարելով դէպի իր աշակերտները՝ ասաց. «Ահա իմ մայրը եւ իմ եղբայրները, որովհետեւ, ով կատարում է իմ հօր կամքը, որ երկնքում է, նա՝ է ինձ եղբայր եւ քոյ և մայր»:

Սուրբ Ղուկասի Աւետարանում մէնք ոնենք ուրիշ մի միջադէպի նկարագրութիւն եւս, որը թէ՝ արձագանքում եւ թէ՝ յատակեցնում է վերը բերուած հասուածը.

Եւ նա եկաւ, որ անցնէր բավմութեան միջով, մի բանի կանացը բավմութեան միջից իրենց ձայնը բարձրացրին և ասեցին նրան. «Օրինեալ է, թէպ ծնող արգանդը եւ քեզ մոռո կուրծքը»: Բայց նա ասաց. «Աւելի օրինեալ են նրանք, ովքեր լսում են Աստծո խօսքը և կատարում դրանք»:

Այսպիսի հասուածներում երեւում է Յիսուսի մշակած Յեղափոխութիւնը, որի համար էլ նա իր կեանքը ստուեց: Այս յեղափոխութիւնն էր, որ իր ժամանակականիցները չհանդուրժեցին և ամէն ինչ արեցին նրան մահուան դատավարուելու համար: Այն ինչ Յիսուս պատուիլում է, կարելի է համարել արտասովոր դժուարութեան մի սխագործութիւն և դա հետեւեալն է. մարդկային յարաբերութիւնները պէտք չեն հիմնուած լինեն սեղնական կամ ազգային մերձաւորութեան